

Μαρία Παρδάλη

Εισαγωγή

Στην ενότητα παρουσιάζεται - αναλύεται ένα Πολιτιστικό Πρόγραμμα που διερευνά στοιχεία λαϊκού πολιτισμού. Ειδικότερα στο θεωρητικό μέρος προσεγγίζεται η συνειδητοποίηση των ριζών της ατομικής και ομαδικής κουλτούρας, αναφέρεται η διάκριση μεταξύ λόγιας και λαϊκής παράδοσης, επισημαίνεται η μη στατικότητα του λαϊκού πολιτισμού, ενώ γίνεται αναφορά και στην έννοια της πολιτισμικής ταυτότητας. Επίσης, παρουσιάζεται η φιλοσοφία των πολιτιστικών προγραμμάτων με άξονα το λαϊκό πολιτισμό.

Στο πρακτικό μέρος παρατίθεται ενδεικτική προσέγγιση πολιτιστικού προγράμματος (διάρκειας 6 μηνών) με τίτλο «*Ο τόπος μου στο χθες και στο σήμερα*», διαμορφωμένο τόσο για τις ηλικίες των πρώτων χρόνων υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Α΄ και Β΄ δημοτικού), όσο και για τις μεγαλύτερες ηλικίες. Το πολιτιστικό πρόγραμμα «*Ο τόπος μου στο χθες και στο σήμερα*» στηρίζεται στους άξονες: στοχοθεσία, μεθοδολογία (στάδια υλοποίησης), επιλογή θέματος, διαμορφωτική αξιολόγηση για τη μελέτη και ερμηνεία του υλικού, παρουσίαση τελική αξιολόγηση, σύνδεση με το Αναλυτικό Πρόγραμμα, βιβλιογραφική αναφορά και συνεργασία με φορείς. Παρουσιάζεται δε με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί κατά περίπτωση, τόσο στις μικρές όσο και στις μεγαλύτερες τάξεις του Δημοτικού.

Σκοπός της ενότητας είναι:

- ✓ Η αναγνώριση των εννοιών: παράδοση, λαϊκή παράδοση, λαϊκός πολιτισμός
- ✓ Η αναγνώριση των στοιχείων που συνιστούν ένα πολιτιστικό πρόγραμμα με περιεχόμενο τη λαϊκή παράδοση
- ✓ Η εξοικείωση με τις μεθοδολογίες προσέγγισης πολιτιστικών προγραμμάτων με αναφορά στο λαϊκό πολιτισμό

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση της μελέτης της ενότητας ο/η εκπαιδευτικός θα είναι σε θέση:

- ✓ Να αναγνωρίζει τη θεματολογία που εμπίπτει στο φάσμα του λαϊκού πολιτισμού
- ✓ Να κατανοεί τη δομή πολιτιστικών προγραμμάτων με θέμα το λαϊκό πολιτισμό
- ✓ Να εφαρμόζει ανάλογα προγράμματα λαμβάνοντας υπόψη τις συνδέσεις με το Αναλυτικό Πρόγραμμα

- ✓ Να δομεί δικά του πολιτιστικά προγράμματα με κατεύθυνση τη γνωριμία του μαθητή με στοιχεία της λαϊκής του παράδοσης.

Θεωρητικές αναφορές για την έννοια της λαϊκής παράδοσης

Διαχρονικά θέματα όπως η αγάπη, ο γάμος, ο χωρισμός, η ξενιτιά, ο θάνατος, η φύση, η λαϊκή αρχιτεκτονική, το νανούρισμα, τα επαγγέλματα, οι ενδυμασίες, τα εργαλεία, αλλά και τα παραμύθια, τα τραγούδια, οι χοροί, οι συνταγές, οι συνήθειες, οι τρόποι καλλιέργειας της γης, η λαϊκή ιατρική, οι δοξασίες, οι παροιμίες, τα παιχνίδια, η λαϊκή χειροτεχνία, αποτελούν άξονες μελέτης και στη σημερινή εποχή, όπως και στην παλαιότερη. Η κάθε γενιά, η κάθε κοινωνία θέτει τους δικούς της προβληματισμούς, τα δικά της «θέλω», σύμφωνα με τις δικές της ανάγκες, και κάθε φορά η προηγούμενη γενιά γίνεται ένα σκαλοπάτι για την επόμενη. Η νέα γενιά έχει στη διάθεσή της για μελέτη αυτά που έχουν ήδη προηγηθεί, όταν και όποτε τα χρειαστεί. Τα προηγούμενα σκαλοπάτια αποτελούν την παράδοση, ενώ τα νέα αποτελούν τα διαφορετικά στοιχεία που έρχονται να προστεθούν στα παλιά. Αυτή η διαρκής εξέλιξη που συντελείται ανάμεσα στο παλιό και στο νέο δημιουργεί κάθε φορά νέες μορφές πολιτισμού (Σκόπας, 1996; Βογιατζόγλου και συν. 1986).

Η παράδοση εμπεριέχει στοιχεία που αφενός έχουν δημιουργηθεί από την κοινωνική ομάδα, το δημιουργό-λαό και το έργο είναι αποτέλεσμα ομαδικής προσπάθειας. Δηλαδή, η προσπάθεια αυτή έχει ξεκινήσει από τον ανώνυμο δημιουργό και στην πορεία εμπλουτίστηκε από τις ομαδικές εμπειρίες. Σ' αυτήν την περίπτωση αναφερόμαστε στη λαϊκή παράδοση και το λαϊκό πολιτισμό. Αφετέρου η παράδοση εμπεριέχει στοιχεία που έχουν δημιουργηθεί από τον ένα, τον εμπνευσμένο, επώνυμο δημιουργό και τις ατομικές εμπειρίες. Εδώ αναφερόμαστε στη λόγια παράδοση. Συχνά λόγια και λαϊκή παράδοση συνδιαλέγονται, αντλώντας η μια στοιχεία από την άλλη. Το κάθε είδος έχει να προσφέρει πληροφορίες και μπορεί να φανεί χρήσιμο και αξιοποιήσιμο. Οι παλαιότερες αγροτικές κοινωνίες ερμήνευαν ουσιώδη θέματα με βάση μύθους και δοξασίες, εκεί επικρατούσε περισσότερο η λαϊκή παράδοση. Όσο η επιστήμη εξελίσσεται και οι άνθρωποι αναζητούν τεκμηριωμένες απόψεις, επικρατεί περισσότερο η λόγια παράδοση (Βογιατζόγλου και συν., 1986).

Κάθε μορφή κοινωνίας στην εξελικτική της πορεία, αντλεί έμπνευση, ιδέες και πρότυπα είτε από τη λόγια, είτε από τη λαϊκή παράδοση, χωρίς να γίνεται πάντα σαφής διαχωρισμός, αφού συναποτελούν κομμάτια του πολιτισμού της και η σχέση τους είναι διαλεκτική.

Ένα πολιτιστικό πρόγραμμα που διερευνά στοιχεία λαϊκού πολιτισμού έχει ως κεντρικούς στόχους:

- τη συνειδητοποίηση των ριζών της ατομικής και ομαδικής κουλτούρας των μαθητών
- τον ορισμό της πολιτιστικής ταυτότητας αλλά και τη σε βάθος γνωριμία με τον πολιτισμό άλλων λαών και κοινωνιών
- την αποδοχή και το σεβασμό του άλλου και του πολιτισμού που φέρει
- τη γνωριμία με κοινωνίες του παρελθόντος
- την αξιοποίηση αυτών των στοιχείων στη διαμόρφωση της ταυτότητας του μελλοντικού πολίτη.

Μέσα στη σημερινή πολυπολιτισμική τάξη κάθε ομάδα μαθητών εμφανίζει τα ιδιαίτερα πολιτισμικά της στοιχεία, δηλαδή τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της που προκύπτουν από τον πολιτισμό της και τα οποία συνθέτουν και την πολιτισμική της ταυτότητα, χωρίς βέβαια να αγνοούνται και οι πολιτισμικές επιδράσεις (Cuche, 2001). Το λαϊκό παραμύθι, οι θρύλοι, τα λαϊκά δρώμενα, οι παροιμίες, τα τραγούδια, καλλιεργούν την έκφραση και τη φαντασία, ενδείκνυνται για την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, αλλά και αποτελούν σημείο «πολιτισμικής συνάντησης των λαών» (Αυδίκος 1999, Μερακλής, 1992). Το κοινό σημείο «της πολιτισμικής συνάντησης» επιπλέον, συμβάλλει στην καλλιέργεια της αποδοχής και του σεβασμού της διαφορετικότητας και προωθεί τη διαπολιτισμικότητα.

Ο λαϊκός πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει κοινό άξονα δράσης και έμπνευσης. Για παράδειγμα στους θεματικούς άξονες που συνδέονται με ήθη και έθιμα του γάμου, της γέννησης, της χαράς ή της λύπης, όλοι οι μαθητές έχουν να καταθέσουν κάτι (βλέπε σχετικά στην ενότητα *Διαπολιτισμικές προσεγγίσεις*).

Στη σημερινή εποχή, όπως προτείνεται και στο πρόγραμμα σπουδών για το «Νέο Σχολείο», ένας από τους δείκτες πολιτισμού είναι και η *σχέση με το παρελθόν*. Αυτή όμως δεν είναι μία σχέση στατική, «η καλλιτεχνική έκφραση των μαθητών βρίσκεται σε διαρκή και γόνιμο διάλογο με τις παραδοσιακές τέχνες και την πολιτιστική κληρονομιά» (Π.Ι. Πεδίο Πολιτισμός-Δραστηριότητες Τέχνης στην υποχρεωτική εκπαίδευση, 2011).

Πολιτιστικά Προγράμματα με προσανατολισμό τον λαϊκό πολιτισμό

Τα Πολιτιστικά Προγράμματα που εμπίπτουν στο θεματικό πεδίο του λαϊκού πολιτισμού είναι ποικίλα. Από τα πιο χαρακτηριστικά μπορούν να θεωρηθούν τα προγράμματα με γενικότερο θέμα «ο τόπος μου ή το χωριό μου» όπου εμπλέκεται και η θεματική της τοπικής ιστορίας και λαογραφίας και διερευνούνται θέματα όπως τα παραδοσιακά εργαλεία, τα επαγγέλματα και οι καθημερινές ασχολίες, οι ενδυμασίες, τα παιχνίδια, τα παραμύθια, ο γάμος, οι χοροί, η μουσική.

Ενδεικτική μέθοδος προσέγγισης τέτοιων θεμάτων, εκτός της βιβλιογραφικής μελέτης, είναι η επιτόπια λαογραφική έρευνα, όπου πραγματοποιείται με τη βιωματική συμμετοχή των ερευνητών-μαθητών. Οι μαθητές εντάσσονται ενεργά σε αυτό που μελετούν και το εκτιμούν καλύτερα. Σε μία τέτοια έρευνα δράσης που απομακρύνει τον ερευνητή από τη λαογραφία «της πολυθρόνας», το οποιοδήποτε νέο στοιχείο που καταγράφεται, συγκρίνεται με το ήδη υπάρχον. Συνήθως σε τέτοια έρευνα οι μαθητές-ερευνητές συμμετέχουν σε εκδηλώσεις, συλλέγουν πληροφορίες και υλικό, όπως φωτογραφίες, γλωσσικό και ηχητικό υλικό, σχέδια, παραδοσιακή μουσική. Ένα χρήσιμο εργαλείο της επιτόπιας έρευνας είναι το ερωτηματολόγιο (Βαρβούνης, 1994).

Επιπρόσθετα, οι πολιτιστικές διαδρομές που μπορούν να σχεδιαστούν είναι ποικίλες. Συνήθως συνδέονται με επισκέψεις σε λαογραφικά μουσεία και συλλογές, σε ιστορικό μουσείο, καθώς και σε τοπικούς πολιτιστικούς φορείς. Αν προβλέπονται εκπαιδευτικά προγράμματα για τους χώρους αυτούς, καλό είναι να περιλαμβάνεται η παρακολούθησή τους στο σχεδιασμό του πολιτιστικού προγράμματος, αφού ο εκπαιδευτικός ενημερωθεί πρώτα για το περιεχόμενό τους.

Αλλιώς, προτείνεται ο εκπαιδευτικός να σχεδιάσει τις επισκέψεις ως μέρος της ερευνητικής διαδικασίας του πολιτιστικού προγράμματος, ετοιμάζοντας, αν το κρίνει απαραίτητο, φύλλα εργασίας. Καλό είναι επίσης, να δανείζονται σχετικές μουσειοσκευές και εκπαιδευτικό υλικό (βλέπε σχετική ενότητα). Επίσης, μια διαδρομή, όπως από το σχολείο μέχρι την πλατεία ή οποιαδήποτε επίσκεψη από την οποία προκύπτουν αναφορές σε πολιτιστικά δρώμενα, όπως για παράδειγμα σε μια γιαγιά που «κεντά» το ψωμί του γάμου, ή σε ένα εργαστήρι αγγειοπλάστη, η καταγραφή ενός παραμυθιού ή τραγουδιού, η συνέντευξη από κάποιον μεγαλύτερο, αποτελούν σημαντικά στοιχεία του σχεδιασμού μιας πολιτιστικής διαδρομής.

Σε κάθε σχεδιασμό πολιτιστικού προγράμματος που επικεντρώνεται σε όψεις του λαϊκού πολιτισμού χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε:

α) να μη μείνει στη γραφικότητα και σε μια φολκlorική αναβίωση ενός εθίμου ή δρώμενου, αποκομμένου από την ιστορικότητά του, την ερμηνεία του και την κοινωνική του διάσταση. Οι τυχόν αναβιώσεις καλό είναι να σχετίζονται με την τοπική παράδοση, χωρίς επινοήσεις, προσθήκες ή αλλαγές.⁵

⁵ Η διάκριση του φολκlorισμού και της παράδοσης δίνεται εύστοχα από το Μερρακλή: «Η τάση του ανθρώπου προς τη «λατρεία» του παρελθόντος είναι τόσο διαδεδομένη ώστε, όταν το παλαιό αντικείμενο δεν υπάρχει πια, η επινοητικότητά μας καταφεύγει στη λύση της κατασκευής ενός καινούριου, μιας απομίμησής του: ενός συμβόλου του. Και όταν το έθιμο δεν υπάρχει πια, κατασκευάζεται μια απομίμησή του [...] Στη βιομηχανοποίηση αυτή βρίσκεται το πρόβλημα και, όπως συνηθίζουμε να λέμε, ο κίνδυνος που γεννάει ο φολκlorισμός. Είναι το πρόβλημα της νόθευσης του γνήσιου παραδοσιακού λαϊκού αντικειμένου» (Μερρακλής 1989: 118-119)

β) να μην περιορίζεται σε μια εξιδανικευμένη εικόνα της ζωής στο χωριό ή σε παρελθόντα χρόνο, αλλά να προτρέπει τα παιδιά να συσχετίσουν το θέμα τους με το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία της περιοχής, τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες.

Στη συνέχεια παρατίθεται ενδεικτική προσέγγιση Πολιτιστικού Προγράμματος με τίτλο «*Ο τόπος μου στο χθες και στο σήμερα*», διαμορφωμένο τόσο για τις ηλικίες των πρώτων χρόνων υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Α΄ και Β΄ δημοτικού), όσο και για τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Παρουσίαση διαμορφωμένου Πολιτιστικού Προγράμματος με άξονα το λαϊκό πολιτισμό

Το θέμα «*Ο τόπος μου στο χθες και στο σήμερα*» έχει πραγματοποιηθεί και πραγματοποιείται σαν Πολιτιστικό Πρόγραμμα, σε όλες τις βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Συνήθως επιλέγεται από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, είτε με αφορμή κάποια σχετική ενότητα, π.χ. στη Γλώσσα, τη Μελέτη Περιβάλλοντος, την Ιστορία ή τα Θρησκευτικά, είτε μετά από κάποιο περιστασιακό γεγονός, όπως μία τοπική εκδήλωση ή έκθεση λαογραφικού περιεχομένου, οπότε ενεργοποιείται το ενδιαφέρον των μαθητών.

Διαστάσεις: ιστορική αναδρομή, περιβαλλοντικές και οικιστικές συνθήκες διαβίωσης, μνημεία, επαγγέλματα, και ασχολίες τοπική πολιτιστική κληρονομιά-λαϊκή παράδοση, τοπωνύμια, τρόπος ζωής και σχέσεις κατοίκων, άνθρωποι και ψυχαγωγία, τοπικοί θρύλοι, ντοπιολαλιά.

Διάρκεια: 6 μήνες

Στόχοι

Οι στόχοι είναι χωρισμένοι σύμφωνα με τα 4 επίπεδα της UNESCO: *μαθαίνουμε πώς να μαθαίνουμε, μαθαίνουμε πώς να ενεργούμε, μαθαίνουμε πώς να συμβιώνουμε με τους άλλους, μαθαίνουμε πώς να υπάρχουμε* (Μ.Π.Ε., 2011)

| Μικρές ηλικίες | Μεγαλύτερες ηλικίες |
|--|--|
| <p>Γνωρίζοντας και κατανοώντας</p> <ul style="list-style-type: none">• Να γνωρίσουν την περιοχή τους (φυσικό περιβάλλον)• Να γνωρίσουν και συνειδητοποιήσουν<ul style="list-style-type: none">α. την ιστορία του τόπου τουςβ. πώς διαφοροποιούνται οι συνήθειες ενός τόπου μέσα στο χρόνο (παλιά-σήμερα)• Να γνωρίσουν τη λαϊκή παράδοση του τόπου τους (ήθη, έθιμα) <p>Διερευνώντας και εντοπίζοντας</p> <ul style="list-style-type: none">• Να ερευνήσουν και να εντοπίσουν στοιχεία που συνδέουν με την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής τους, παλιότερα και τώρα• Να ερευνήσουν και να εντοπίσουν στοιχεία για τον τρόπο ζωής και τις συνήθειες των κατοίκων παλιότερα και τώρα <p>Επικοινωνώντας και συνεργαζόμενοι με τους άλλους</p> <ul style="list-style-type: none">• Να μάθουν να συνεργάζονται, να εργάζονται ομαδικά και να εκφράζονται δημιουργικά, ανταλλάσσοντας απόψεις μέσα από τη συλλογή και καταγραφή του υλικού, τη συζήτηση και τη δημιουργία <p>Συνδέοντας με τη ζωή</p> <ul style="list-style-type: none">• Να αποκτήσουν εμπειρίες από τον κόσμο των ενηλίκων, να εκτιμήσουν τη λαϊκή κληρονομιά και να προσανατολιστούν δημιουργικά προς το μέλλον | <p>Γνωρίζοντας και κατανοώντας</p> <ul style="list-style-type: none">• Να γνωρίσουν την περιοχή τους μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες στο χθες και στο σήμερα (φυσικό περιβάλλον-οικιστικές συνήθειες)• Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν την αξία της λαϊκής παράδοσης <p>Διερευνώντας και εντοπίζοντας</p> <ul style="list-style-type: none">• Να ερευνήσουν και να εντοπίσουν τα όρια και τα τοπωνύμια της περιοχής παλιότερα και τώρα• Να έρθουν σε επαφή, να κατανοήσουν και να επικοινωνήσουν οι μαθητές με άτομα διαφορετικής ηλικίας, με στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού, επαγγέλματα, ενδυμασίες, συνταγές και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο συνδέεται με την παράδοση του τόπου• Να διερευνήσουν και να εντοπίσουν τις αρχές και αξίες της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας σε σχέση α) με τις ιστορικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και β) με το παρόν, ώστε να αναπτύξουν κριτική σκέψη <p>Επικοινωνώντας και συνεργαζόμενος με τους άλλους</p> <ul style="list-style-type: none">• Να μάθουν να συνεργάζονται, να εργάζονται ομαδικά και να εκφράζονται δημιουργικά, ανταλλάσσοντας απόψεις μέσα από τη συλλογή και καταγραφή του υλικού, τη συζήτηση, τη διαπραγμάτευση και τη δημιουργία <p>Συνδέοντας με τη ζωή</p> <ul style="list-style-type: none">• Στηριζόμενοι στο σίγουρο έδαφος της παράδοσης να εκτιμήσουν το παρόν και |

| | |
|--|--|
| | <p>να προσανατολιστούν δημιουργικά προς το μέλλον. Έτσι, αφού έχουν γνωρίσει από κοντά τη ζωή των ανθρώπων του τόπου τους, με τις ασχολίες τους, τα ήθη και έθιμά τους, αλλά και τα προβλήματά τους, να αποκτήσουν ανάλογες εμπειρίες, να μάθουν να εκτιμούν και να αξιολογούν. Επιπλέον, να συγκρίνουν τον τόπο τους με άλλους, να μάθουν να διαχωρίζουν αγροτικούς με αστικούς δήμους και τελικά να σχηματίζουν μια συνολική εικόνα για τη ζωή στην ευρύτερη περιοχή τους.</p> |
|--|--|

Στάδια υλοποίησης-μεθοδολογία

1. Ευαισθητοποίηση

A. Τεχνική: Ένας περίπατος στην περιοχή με φύλλα εργασίας ή φωτογραφικές μηχανές, καταγράφοντας την καθημερινή ζωή ή ό, τι τους κάνει εντύπωση και συνομιλώντας με τους κατοίκους, μπορεί να αποτελέσει μια ευκαιρία για ευαισθητοποίηση.

B. Τεχνική: Η/Υ, προτζέκτορας, CD player. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προβάλλει τις εικόνες που καταγράφηκαν από τον περίπατο (τοπία, συνήθειες, κτίρια και ό, τι άλλο θεωρεί χρήσιμο) με τη συνοδεία μουσικής, από τη συγκεκριμένη περιοχή.

Γ. Τεχνική: Συζήτηση. *Τι είναι αυτό που μόλις είδαμε από το βίντεο ή τις εικόνες; Τι μας θυμίζει;*

2. Καταγραφή διαστάσεων

Τεχνική: καταγισμός ιδεών (ανάλογα με την ηλικία και τα τοπικά ενδιαφέροντα καταγράφονται οι ιδέες και οι εμπειρίες των μαθητών για το συγκεκριμένο θέμα. Π.χ. *Όταν ακούτε τη λέξη «τόπος», τι σας έρχεται στο μυαλό;* Ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα ή σε χαρτί του μέτρου, είτε οι ίδιοι οι μαθητές σε μεγαλύτερες ηλικίες, καταγράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια και τα κολλούν οι ίδιοι).

Από τον καταγισμό προκύπτουν τα υποθέματα, όπως: κτίρια, μνημεία, ήθη και έθιμα, επαγγέλματα - ασχολίες, τοπικοί θρύλοι, παραδοσιακοί οικισμοί, εκκλησίες-ξωκλήσια, τοπικοί χοροί και άλλα.

3. Χωρισμός σε ομάδες

Ο χωρισμός σε ομάδες γίνεται ανάλογα με τις διαστάσεις του θέματος που η κάθε ομάδα έχει επιλέξει να μελετήσει και τους στόχους που έχει θέσει.

Μικρές ηλικίες

Οι μικροί μαθητές χωρίζονται σε ομάδες με παιχνίδια σχετικά με την ηλικία τους. Για παράδειγμα, ο χωρισμός μπορεί να γίνει με το

Μεγαλύτερες ηλικίες

Οι μεγαλύτεροι μαθητές χωρίζονται με παιχνίδια που ταιριάζουν στην ηλικία τους και τα ενδιαφέροντά τους. Ένα τέτοιο παιχνίδι είναι το *παιχνίδι των παζλ παλιών*

| | |
|---|--|
| <p>«παιχνίδι με τα παραμύθια».</p> <p>Επιλέγονται εικόνες από κάποια γνωστά λαϊκά παραμύθια που έχουμε επεξεργαστεί στην τάξη, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών και τις ομάδες που θέλουμε να δημιουργήσουμε, όπως «η μαρμαρωμένη αρχοντοπούλα» ή «οι δώδεκα μήνες» κ.ά. (κοίτα πιο κάτω ενδεικτική λαογραφική βιβλιογραφία).</p> <p>Θα μπορούσε βοηθητικά, οι κάρτες να έχουν και τα ανάλογα χρώματα, δηλαδή, κάθε παραμύθι και το δικό του χρώμα. Ο εκπαιδευτικός τις αφήνει στο πάτωμα και καλεί τους μαθητές να πάρουν από μία κάρτα. Τα παιδιά που κρατούν εικόνες από το ίδιο παραμύθι αποτελούν και τη μία από τις ομάδες</p> | <p>φωτογραφιών ή καρτ ποστάλ με εικόνες από την περιοχή που θα μελετήσουν.</p> <p>Ο εκπαιδευτικός, ανάλογα με τις ομάδες που θέλει να δημιουργήσει και τον αριθμό των μαθητών του, κόβει σε μεγάλα κομμάτια τη φωτογραφία ή την κάρτα (π.χ. στα τέσσερα) και καλεί τους μαθητές να επιλέξουν από ένα κομμάτι.</p> <p>Μετά οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες, ενώνοντας τα κομμάτια του παζλ. Βοηθητικά θα μπορούσε να υπάρξει ταυτόχρονη προβολή ή ανάρτηση σε χαρτόνι των φωτογραφιών ή καρτών.</p> |
|---|--|

4. Έρευνα και συλλογή υλικού

Η κάθε ομάδα αποφασίζει το υποθέμα που θα μελετήσει. Κάνουν ένα «συμβόλαιο» μεταξύ τους για το πώς θα δουλέψουν και δημιουργούν ένα χρονοδιάγραμμα. Καθορίζουν την πρώτη κοινή συζήτηση-παρουσίαση που θα έχουν σε επίπεδο ολομέλειας για την πορεία τους, η οποία θα έχει και το ρόλο της διαμορφωτικής αξιολόγησης. Κρατούν ό,τι πήγε καλά, αλλάζουν πορεία σε ό,τι δεν «προχωράει» και ξεφεύγει από τους στόχους. Κυρίως στις μικρές ηλικίες, ο συντονιστικός ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοριστικός. Σε μεγαλύτερες ηλικίες συντονιστής μπορεί να είναι και ένας μαθητής.

Ενδεικτικό υποθέμα μελέτης: τοπική λαϊκή παράδοση (ομάδα Γ')

Μικρές ηλικίες

Ενδεικτικές δραστηριότητες:

Συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού και παλιών αντικειμένων

Επίσκεψη γιαγιάς ή παππού στο σχολείο και διήγηση παλιών τοπικών ιστοριών

Επίδειξη παραδοσιακής συνταγής με συμμετοχή των μαθητών

(<http://agro.in.gr/recipes/>)

Παρουσίαση τοπικής φορεσιάς

Επίσκεψη στο λαογραφικό μουσείο της περιοχής ή κάποιας άλλης αν δεν υπάρχει στην περιοχή μετά από συνεννόηση και συνεργασία με τον/τους υπεύθυνους, σε επιλεγμένα εκθέματα και συλλογές (βλέπε σχετική ενότητα).

Μεγαλύτερες ηλικίες

Ενδεικτικές δραστηριότητες:

Βιβλιογραφική και δικτυογραφική έρευνα
(<http://agro.in.gr/tradition/>)

(*Ατλας της Ελληνικής Λαογραφίας:*
<http://kentrolaografias.gr/files/pdf/ekpaideush/keel-atlas-all.pdf>)

Οι μαθητές φωτογραφίζουν ο,τιδήποτε σχετικό με την παράδοση του τόπου τους που θεωρούν ότι ταιριάζει με το θέμα μελέτης τους. Ταυτόχρονα συγκεντρώνουν και το αντίστοιχο υπάρχον υλικό.

Παραδοσιακές συνταγές

Παρουσίαση τοπικής φορεσιάς

(Εποπτευόμενοι οργανισμοί και φορείς Υπ. Πο.:
<http://www.yppo.gr/5/g5410.jsp>)

Επίσκεψη σε ιστορικά/παραδοσιακά
κτίρια/σπίτια/μνημεία της περιοχής

(http://www.dance-pandect.gr/pds_portal_gr/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=66)

Χορευτικές περιστάσεις

(http://www.dance-pandect.gr/pds_portal_gr/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=50 πανηγύρια, γάμοι και οικογενειακά γλέντια, καφενεία, γιορτές)

Συντάσσουν ερωτηματολόγια ως προς τις συνήθειες, τα ήθη και τα έθιμα και τα δίνουν σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Έθιμα από κάθε γωνιά της Ελλάδας:

(<http://www.forthnet.gr/templates/newsPosting.aspx?p=144000>)

Παίρνουν συνεντεύξεις από το δήμαρχο ή άτομα του τοπικού πολιτιστικού φορέα.

Καταγράφουν μαρτυρίες κατοίκων, συγκεντρώνουν τυχόν ηχητικό ή έντυπο υλικό (π.χ. αναδρομές και μνήμες από το Αγρίνιο:

<http://www.epoxi.gr/memories.htm>)

Πραγματοποιούν επίσκεψη σε λαογραφικό μουσείο της περιοχής ή κάποιας άλλης αν δεν υπάρχει στην περιοχή.

(Εποπτευόμενοι οργανισμοί και φορείς Υπ. Πο.: <http://www.yppo.gr/5/g5410.jsp>)

Επίσκεψη σε ιστορικά/παραδοσιακά
κτίρια/σπίτια/μνημεία της περιοχής

Αφιέρωμα στους παραδοσιακούς
οικισμούς:

http://www.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathcommon_2_07/01/2009_1288018

5. Μελέτη και ερμηνεία του υλικού-Διαμορφωτική αξιολόγηση

Οι ομάδες στην πρώτη κοινή συνάντηση που έχουν προκαθορίσει παρουσιάζουν το υλικό που συνέλεξαν. Το μελετούν και αν δουν ότι κάτι δεν τους ταιριάζει, το τροποποιούν. Στην παραπάνω

ομάδα που παρουσιάσαμε για παράδειγμα, οι μαθητές διαπίστωσαν ότι η επίσκεψη μιας ηλικιωμένης κυρίας στην τάξη για την επίδειξη μιας συνταγής δεν ήταν εφικτή. Άλλαξαν λοιπόν τον αρχικό σχεδιασμό και η ομάδα επισκέφτηκε τη συγκεκριμένη κυρία στο σπίτι της ένα Σάββατο πρωί, όπου βιντεοσκοπήθηκε κιάλας η επίδειξη για να την παρουσιάσουν στο τέλος στην ολομέλεια.

Στην τελική συνάντησή τους διασταυρώνουν στοιχεία, εξάγουν συμπεράσματα σχετικά με τους αρχικούς στόχους και αποφασίζουν τον τρόπο παρουσίασης του έργου τους.

Σημείωση: οι δραστηριότητες φροντίζουμε να είναι αλληλένδετες, η μία να οδηγεί στην άλλη. Αν είναι αποσπασματικές, χωρίς εσωτερικό σύνδεσμο, δεν επιτελούν τους στόχους ενός πολιτιστικού προγράμματος

6. Παρουσίαση

Η παρουσίαση μπορεί να γίνει σε επίπεδο τάξης, σχολείου, κοινότητας/δήμου

Μπορεί να περιλαμβάνει όλες ή κάποιες από τις δραστηριότητες που ακολουθούν.

Θα πρέπει να προηγηθεί απόφαση για το τι θα περιλαμβάνουν, σε ποιους θα απευθύνονται και σχεδιασμός τους από τις ομάδες των παιδιών, σε όλα τους τα στάδια π.χ. σύνταξη και συγγραφή προσκλήσεων, λεζάντες, θέση των αντικειμένων προς έκθεση και άλλα παρόμοια.

Μικρές ηλικίες

Έκθεση ζωγραφικής ή/και φωτογραφίας τοπίων.

Θεατρικό δρώμενο

Μουσικοχορευτική παράσταση

Δημιουργία, εικονογράφηση και βιβλιοδεσία δικού τους μυθοπλαστικού κειμένου, που να στηρίζεται στα λαϊκά παραμύθια.

Παρουσίαση εθίμων, παραμυθιών, και άλλου υλικού που συλλέχθηκε

Σύνθεση σε θεατρικό δρώμενο ή/και σε αυτοσχέδιο βιβλίο των παραμυθιών, τραγουδιών, παροιμιών, αφηγήσεων κλπ. που συνέλεξαν.

Αναβίωση εθίμων, με μία ιδιαίτερη προσοχή να μην εκπέσει σε φολκlorική αναπαράσταση, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Μεγαλύτερες ηλικίες

Δημιουργία έντυπου υλικού, ποιήματα σχετικά, CD/DVD

Ντοκιμαντέρ με τις δραστηριότητες των μαθητών κατά τη συλλογή του υλικού

Έκθεση ζωγραφικής ή/και φωτογραφίας τοπίων.

Θεατρικό δρώμενο

Σύνθεση σε θεατρικό δρώμενο ή/και σε αυτοσχέδιο βιβλίο των παραμυθιών, μαρτυριών, τραγουδιών, παροιμιών, αφηγήσεων κλπ. που συνέλεξαν.

Αναβίωση εθίμων

Παραδοσιακοί χοροί

Ανάγλυφοι χάρτες της περιοχής παλιά και τώρα

Δημιουργία/ανανέωση ιστοσελίδας

7. Τελική αξιολόγηση

| <p style="text-align: center;">Μικρές ηλικίες</p> <p>Ο εκπαιδευτικός με τη μορφή ερωτήσεων διαπιστώνει αν πράγματι έχουν επιτευχθεί οι στόχοι.</p> <p>Από την καλλιτεχνική δημιουργία των μαθητών σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο.</p> | <p style="text-align: center;">Μεγαλύτερες ηλικίες</p> <p>Ερωτήσεις</p> <p>Ερωτηματολόγιο (έχει δοθεί στην αρχή και δίνεται και στο τέλος)</p> <p>Από την καλλιτεχνική δημιουργία των μαθητών</p> |
|--|--|
| <p>Πεδία σύνδεσης με το Αναλυτικό Πρόγραμμα (ενδεικτική σύνδεση με τα σχολικά εγχειρίδια)</p> | |
| <p style="text-align: center;">Μικρές ηλικίες</p> <p>Στο Νηπιαγωγείο το Πολιτιστικό Πρόγραμμα μπορεί να αποτελέσει τμήμα της καθημερινής διδακτικής, λόγω της ευελιξίας του Αναλυτικού Προγράμματος</p> <p><i>Σύνδεση με οδηγό Νηπιαγωγού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου (πόλη – χωριό): (ιστορία, παραδόσεις, ασχολίες κατοίκων κ.ά. κεφάλαιο 10, σελ. 254-265) (Αρβανιταντώνη, 2010). • Λαογραφία : σελ. σελ. 174-175, 266-269 και κεφάλαιο 11.1 <p><u>Γλώσσα:</u> Καταγραφή εμπειριών- ιστορίες-ονομασίες αντικειμένων-παραδόσεις, παροιμίες. Δίγηση</p> <p><i>Α' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακά επαγγέλματα: Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α & Β τάξεων/ βιβλίο δασκάλου, σελ. 18, 22 • Ήθη και έθιμα: Γλώσσα τευχ.1 & 2/ Ανθολόγιο Λογοτ. Κειμένων Α & Β τάξεων σελ. 42, 51-52 / βιβλίο δασκάλου σελ. 23, 24, 25, 46, 47, 48, 60 <p><i>Β' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 17.3 • Λαογραφία: ενότητα 4, 5, 8, 12,13, 16.6/ Ανθολόγιο Λογοτ. Κειμένων Α & Β τάξεων σελ.42, 51-52, 111-115/ δασκάλου σελ. 23, 24, 39, 40, 46 • Επαγγέλματα: ενότητα 20/ Ανθολόγιο | <p style="text-align: center;">Μεγαλύτερες ηλικίες</p> <p>Το πρόγραμμα δουλεύεται μέσα στο ωράριο της ευέλικτης ζώνης και διαθεματικά ανάλογα με την τάξη, συνδέεται ενδεικτικά με τα ακόλουθα μαθήματα.</p> <p>(Μπορεί να αξιοποιηθεί ανάλογα και τα διαθέσιμα πιστοποιημένα εκπαιδευτικά λογισμικά σε on line μορφή για το δημοτικό στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ts.sch.gr/software/dimotiko)</p> <p><u>Γλώσσα:</u> Χρησιμοποίηση πολλών κειμενικών ειδών όπως αφήγηση, περιγραφή, λεζάντα, χάρτες και σχεδιαγράμματα, οδηγίες, λίστες. Σύνταξη ερωτηματολογίων, καταγραφή υλικού, τοπικοί μύθοι και παραδόσεις. (ανάγνωση- κατανόηση-αξιοποίηση, καθώς και χρήση -γραφή) Εξάσκηση στον προφορικό λόγο και τεκμηρίωση απόψεων.</p> <p><i>Γ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ & Δ σελ. 89-91 • Γειτονιά: τευχ.1, σελ 40 /βιβλίο δασκάλου σελ. 30 • Αρχαιολογικοί τόποι: Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ & Δ |

| | |
|--|--|
| <p>Λογοτεχνικών Κειμένων Α & Β τάξεων /βιβλίο δασκάλου σελ. 18, 22)</p> <p><u>Μαθηματικά:</u> Έννοια του χώρου και του χρόνου-συγκρίσεις-ταξινομήσεις αντικειμένων-γεωμετρικά μοτίβα (αναπαραγωγή από παραδοσιακά σχέδια, π.χ. τοπικής φορεσιάς)</p> <p><i>Α' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: κεφάλαιο 19/ βιβλίο δασκάλου σελ. 161, 162 <p><i>Β' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: κεφάλαιο 26, 51, 53 • Λαογραφία: κεφάλαιο 31, 39, 40 • Επαγγέλματα: κεφάλαιο 26, 31 • Δρόμοι: κεφάλαιο 1 <p><u>Μελέτη Περιβάλλοντος:</u> Γεωγραφία και Ιστορία του τόπου, ήθη και έθιμα</p> <p><i>Α' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: σελ. 110, 114-118 / βιβλίο δασκάλου σελ. 64 • Η γειτονιά μου: σελ. 52-61 • Λαογραφία: σελ. 41, βιβλίο δασκάλου σελ. 102 • Ενδυμασία σελ. 36 <p><i>Β' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 2.8 • Η γειτονιά μου: κεφάλαιο 26, 51, 53/βιβλίο δασκάλου, κεφάλαιο 51 • Εκκλησίες-ξωκλήσια: ενότητα 2.5 • Λαογραφία: τευχ.1, κεφάλαιο 16, 24 /τ.2, κεφάλαιο 31, 40, ενότητα 15.2,3, 15.4 <p><u>Αισθητική αγωγή:</u> αισθητική καλλιέργεια μέσω της τέχνης και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, όπως ζωγραφική, κολλάζ, ακρόαση μουσικών κομματιών</p> | <p>σελ. 89-91</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παραδοσιακά μέσα συγκοινωνίας: Γλώσσα τευχ. 2, σελ. 66-70/ τευχ. 3, σελ. 26 Ήθη και έθιμα: τεύχος 2 σελ. 7-32, 74, 76, 77/ τευχ.3, σελ. 64, 65, 66, 67 / βιβλίο δασκάλου σελ. 50/ Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ & Δ βιβλίο δασκάλου σελ. 27 <p><i>Δ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 16 • Αρχαιολογικοί τόποι: Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ & Δ σελ. 89-91 • Ήθη και έθιμα: ενότητα 8, 15 / Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Γ & Δ βιβλίο δασκάλου σελ. 27/ τευχ.1, σελ. 10-12. <p><i>Ε' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 2 • Ήθη και έθιμα: ενότητα 14/ Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Ε & ΣΤ τάξεων: Α7/ Ζ 2, 3, 4, 5, 6 / Ι 5) <p><i>ΣΤ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 2, 7, 8, 13, 14 • Αρχαιολογικοί τόποι-μνημεία: ενότητα 2, σελ. 24-27 / Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Ε-Στ τάξεων, Γ1, Θ6 • Παραδοσιακά επαγγέλματα: ενότητα 13, σελ. 9/ ενότητα 7, σελ.14-16 • Ήθη και έθιμα: ενότητα 7 σελ. 20-25 <p><u>Μελέτη Περιβάλλοντος:</u> Γεωγραφία και</p> |
|--|--|

| | |
|--|---|
| <p><i>A-ΣΤ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Λαογραφία: Μουσικό Ανθολόγιο Α-ΣΤ τάξεων (βιβλίο δασκάλου/ Σχολικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις Α – ΣΤ τάξεων (κεφάλαια 1-8) <p><u>Φυσική αγωγή:</u> μουσικοκινητικά δρώμενα, παραδοσιακοί χοροί</p> <p><i>A- Β Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ήθη και έθιμα: σελ. 86, 100-101 • Ο τόπος μου: βιβλίο εκπαιδευτικού σελ. 12-13 • Ενδυμασία: σελ. 104 | <p>Ιστορία του τόπου, ήθη και έθιμα</p> <p><i>Γ' Δημοτικού</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 1, κεφάλαιο 3, 4 /ενότητα 2, κεφάλαιο 1, 2, 3/ενότητα 7, κεφάλαιο 1, 3, 4 /βιβλ. δασκάλου σελ.157 • Λαογραφία: ενότητα 4, κεφάλαιο 1/ενότητα 7, κεφάλαιο 3, 4 <p><i>Δ' Δημοτικού</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: ενότητα 1, κεφάλαιο 6, 7, 8, 9, 10 / ενότητα 2, κεφάλαιο 2 • Λαογραφία: ενότητα 2 κεφάλαιο 2, 3, 4 <p><u>Μαθηματικά:</u> Προβλήματα με αποστάσεις τόπων, στατιστικά στοιχεία πληθυσμού, οικονομικά στοιχεία</p> <p><i>Δ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικοί χώροι/μνημεία: κεφάλαιο 43 • Ήθη και έθιμα: κεφάλαιο 33 <p><i>Ε' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικοί χώροι/μνημεία: κεφάλαιο 43 • Ήθη και έθιμα: κεφάλαιο 20, 22, 33, 37 <p><i>ΣΤ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικοί χώροι/μνημεία: κεφάλαιο 50 <p><u>Γεωγραφία:</u> απεικόνιση του χωριού τοπογραφικά, χωροχρονικά</p> <p><i>Δ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Χάρτης: κεφάλαιο 1 <p><i>Ε' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικοί τόποι-μνημεία: |
|--|---|

| | |
|--|--|
| | <p>κεφάλαιο 5, 28</p> <ul style="list-style-type: none"> • Χάρτης: κεφάλαιο 1 <p><i>Στ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: κεφάλαιο 5 / βιβλίο δασκάλου σελ. 25, 26, 27 <p><u>Ιστορία:</u> Αναζήτηση ιστορικών στοιχείων περιοχής, σύνδεση με διδακτέα ύλη</p> <p><i>Δ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: κεφάλαιο 43 • Αρχαιολογικοί τόποι-μνημεία: κεφάλαιο 23, 42 / βιβλίο δασκάλου, σελ. 71-74 <p><i>Ε' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο τόπος μου: βιβλίο δασκάλου, σελ. 23-26 • Αρχαιολογικοί τόποι-μνημεία: βιβλίο δασκάλου, σελ. 28, 29, 30 • Πανηγύρια-γιορτές: Ιστορία Ε, κεφάλαιο 11 <p><u>Θρησκευτικά:</u> Ξωκλήσια της περιοχής, τοπικοί άγιοι, πανηγύρια, θρησκευτικές γιορτές</p> <p><i>Γ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Η γειτονιά μου Θρησκευτικά Γ ενότητα 25, 27, 28, 35-39/ βιβλίο δασκάλου σελ. 10, 11, 12 <p><i>Δ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκκλησίες-ξωκλήσια: κεφάλαιο Δ, ενότητα 21, 22, 23, 24 • Θρησκευτικές γιορτές-Άγιοι: ενότητα 13, 18, 53, 55 <p><i>Ε' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκκλησίες-ξωκλήσια: κεφάλαιο Δ' 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 4.8 <p><i>ΣΤ' Δημοτικού:</i></p> |
|--|--|

| | |
|--|--|
| | <ul style="list-style-type: none"> • Εκκλησίες-ξωκλήσια: ενότητα 30-33 <p><u>Φυσικές Επιστήμες:</u></p> <p><i>ΣΤ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικοί τόποι-μνημεία: σελίδα 117 <p><u>Τ.Π.Ε:</u> Συλλογή πληροφοριών από το διαδίκτυο, συγκέντρωση φωτογραφιών, ενημέρωση ιστοσελίδας</p> <p><u>Αισθητική αγωγή:</u> αισθητική καλλιέργεια μέσω καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, όπως ζωγραφική, τύπωμα, ακρόαση μουσικών κομματιών</p> <p><i>Γ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εικαστικά Γ-Δ τάξεων: βιβλίο μαθητή –δασκάλου, ενότητα Β • Μουσικό Ανθολόγιο Α-ΣΤ τάξεων: βιβλίο δασκάλου σελ.22, 23, 24, 25, 26, 120, 137, 158, 159) • Μουσική Γ-Δ: κεφάλαιο13 • Σχολικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις Α-ΣΤ τάξεων: κεφάλαιο 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 • Θεατρική Αγωγή Ε & ΣΤ τάξεων: προτάσεις για τις τάξεις Α – Δ/ βιβλίο δασκάλου, σελ. 35 <p><i>Δ' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Αρχαιολογικοί τόποι-μνημεία: Εικαστικά Γ-Δ τάξεων: βιβλίο δασκάλου ενότητα Β • Ήθη και έθιμα: Μουσική Γ-Δ τάξεων κεφάλαιο 25 <p><i>Ε' Δημοτικού:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ήθη και έθιμα: Μουσική κεφάλαιο 12 • Σχολικές και Πολιτιστικές |
|--|--|

| | |
|--|---|
| | <p>εκδηλώσεις Α – ΣΤ τάξεων: κεφάλαιο 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8</p> <p><u>Φυσική αγωγή</u>: μουσικοκινητικά δρώμενα, παραδοσιακοί χοροί</p> |
| Υλικό | |
| Φωτογραφικό υλικό, χρησιμοποίηση μουσειοσκευών, έντυπο υλικό, τύπος, παραδοσιακά αντικείμενα, εργαλεία, φορεσιές, ακούσματα | |
| Συνεργασία με φορείς-άτομα | |
| <p>Τοπική αυτοδιοίκηση</p> <p>Πολιτιστικοί Σύλλογοι</p> <p>Τοπικές εφημερίδες</p> <p>Σύλλογος γονέων και κηδεμόνων</p> <p>Λαογραφικά μουσεία/εκθέσεις,</p> <p>Καθημερινοί άνθρωποι της περιοχής</p> | |
| Ενδεικτική Λαογραφική Βιβλιογραφία: | |
| <ul style="list-style-type: none"> • Ακαδημία Αθηνών: Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας http://www.academyofathens.gr/ecportal.asp?id=731&nt=18&lang=1 • Ελληνική Λαογραφική Εταιρία: ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2008-2010:http://www.laographiki.gr/el/bibliography.html • Μέγας, Γ. Α. (2001). <i>Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας</i>. Αθήνα: Εστία • Ντεκάστρο, Μ. (1994). <i>Λαϊκή Τέχνη</i>. Αθήνα: Κέδρος • Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2001): Λαϊκός πολιτισμός: http://www.pi-schools.gr/download/programs/EuZin/books/DiathEkpYliko.pdf • Παπαντωνίου, Ι. (2000). <i>Η ελληνική ενδυμασία</i>. Αθήνα: Εμπορική Τράπεζα • Παραδοσιακοί χοροί: http://www.dance-pandect.gr/pds_portal_gr/index.php?option=com_content&view=article&id=79&Itemid=84 • Λαϊκά Παραμύθια: Καφαντάρης, Κ. (2005). <i>Ελληνικά λαϊκά παραμύθια</i>, τόμοι 2. Αθήνα: Ποταμός. (Το έργο αυτό βασίζεται εν πολλοίς στην καταγραφή παραμυθιών που επιχείρησε ο Γιώργος Ιωάννου στο: <i>Παραμύθια του λαού μας</i>. Αθήνα: Εστία, 1987) • Ανθοπούλου-Καρυώτη, Β. (2004). <i>Παραμύθια του χθες για παιδιά του σήμερα</i>. Αθήνα: Κέδρος • Στεφανίδης, Μ. (1997). <i>Η μαρμαρωμένη αρχοντοπούλα</i>. Εικονογρ. Φωτεινή Στεφανίδη. Αθήνα: Σίγμα | |

Στεφανίδης, Μ. (1996). *Οι δώδεκα μήνες*. Εικονογρ. Φωτεινή Στεφανίδη. Αθήνα: Σίγμα

Στεφανίδης, Μ. (1995). *Η νεράιδα και το πέπλο*. Εικονογρ. Φωτεινή Στεφανίδη. Αθήνα: Σίγμα

Στεφανίδης, Μ. (1993). *Οι τρεις συμβουλές*. Εικονογρ. Φωτεινή Στεφανίδη. Αθήνα: Σίγμα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρβανιταντώνη, Β. (2010). *Προγράμματα Πολιτιστικών Θεμάτων για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Πειραιάς: Κιβωτός
2. Αυδίκος, Ε. (1999). *Μια φορά και έναν καιρό ... αλλά μπορεί να γίνει και τώρα. Η εκπαίδευση ως χώρος διαμόρφωσης παραμυθιάδων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
3. Βαρβούνης, Μ.Γ. (1994). *Συμβολή στη μεθοδολογία της επιτόπιας λαογραφικής έρευνας*. Αθήνα: Οδυσσέας
4. Βογιατζόγλου, Μ., Δρακοπούλου, Μ., Καζολέα, Λ., Καμπάνη-Δετζώρτζη, Δ., Κασδαγλή, Λ., Κεσισόγλου, Ε., Κουζηνόπουλος, Λ., Παπαδημητρίου, Κ., Σιδέρη, Α. (1986). *Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός. Τόμος Β' Λαϊκές Τέχνες, Μουσική, Χορός, Θέατρο Σκιών*. Αθήνα: Γνώση
5. Cuche, D. (2001) (επιμ. Λεοντσίνη, Μ.). *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω
6. Μερακλής, Μ.Γ. (1998). *Παροιμίες ελληνικές και των άλλων βαλκανικών λαών*. Αθήνα: Πατάκης,
7. Μερακλής, Μ. Γ. (1992). *Ελληνική Λαογραφία, τόμος Γ', Λαϊκή τέχνη*, Αθήνα: Οδυσσέας.
8. Μερακλής, Μ. Γ. (1989). *Λαογραφικά ζητήματα*. Αθήνα: Μπούρα.
9. Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης (ΜΠΕ), (2011). *Τόμος Β' Ειδικό Μέρος Δάσκαλοι*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
10. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). *Πεδίο Πολιτισμός-Δραστηριότητες Τέχνης στην υποχρεωτική εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
11. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2001). *Διαθεματικό Εκπαιδευτικό Υλικό για την Ευέλικτη Ζώνη Α' και Β' Δημοτικού Αισθητική Αγωγή, Διδασκαλία της Νοηματικής Γλώσσας, Ενδυμασία, Λαϊκός Πολιτισμός*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
12. Σκόπας, Ν. (1996). *Το περιβάλλον της λαϊκής μας παράδοσης*. Αθήνα: Δωδώνη

Ηλεκτρονικές πηγές

Σχολικά εγχειρίδια: <http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/auth/listfaculte.php>